

RNI No: MAHMAR/2004/13776 :: Postal Registration No: MH / MR / NW-35 / 2014-2016
Published On : 12 December 2015 :: Posted at Kandivli(W) Post Office, Mumbai on 14 December, 2015

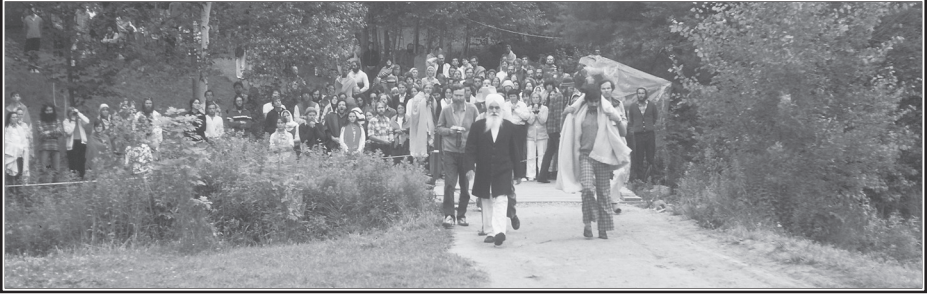
अजायब बानी

मराठी मासिक पत्रिका

वर्ष : तेरा

अंक : सहावा

डिसेंबर २०१५

धन्य अजायब (सत्संगाच्या कार्यक्रमांची माहीती)

4

अमृतवेळ (ध्यान-अभ्यासाविषयी संदेश)

5

मरण (सत्संग)

11

प्रश्नोत्तरे (ध्यानाविषयी प्रश्नोत्तरे)

19

अनमोल वचन (संदेश)

29

बाबा सोमनाथजींच्या संगतला संदेश (संदेश)

31

मालक, मुद्रक व प्रकाशक श्री दामोदर सिनकर व संपादक श्रीमती रेवती सिनकर यांनी अजायब बानी हे मराठी मासिक नवरंग ऑफसेट 125, वडाला उद्योग भवन, मुंबई - 400031 येथे छापून सी/503 म्हात्रे प्लाझा, महात्मा गांधी रोड, डहाणूकर वाडी, कांदिवली (पश्चिम), मुंबई - 400067 फोन नं: (022) 24965000 येथून प्रसिद्ध केले.

डिसेंबर २०१५

3

अजायब बानी

धन्य अजायब

परम संत अजायब सिंहजी महाराजांच्या मधुर आठवणीतील
मुंबई व राजस्थान येथील सत्संगाच्या कार्यक्रमांची माहिती

परमसंत अजायब सिंहजी महाराजांच्या अपार दयेने मुंबई शहरात त्यांच्या मधुर आठवणीत ६ ते १० जानेवारी २०१६ रोजी सत्संगाचा कार्यक्रम आयोजित केला जात आहे. हा कार्यक्रम भुराभाई आरोग्य भुवन, शांतीलाल मोदी मार्ग, मयुर सिनेमा समोर, कांदिवली (प) मुंबई ६७ या पत्यावर होईल. इच्छुक व्यक्तींनी मंगळवार ५ जानेवारी २०१६ रोजी सत्संगस्थानी पोहचावे. रविवार दिनांक १० जानेवारी २०१६ रोजी बाबाजींचा भंडारा साजरा केला जाईल. इतर दिवशी खालील वेळापत्रकानुसार कार्यक्रम होईल:

पहाटे	३:००	ते	५:३०	ध्यान-अभ्यास
सकाळी	७:००	ते	८:००	ध्यान-अभ्यास
सकाळी	९:३०	ते	१०:३०	ध्यान-अभ्यास
सकाळी	११:००	ते	१२:००	सत्संग
दुपारी	१२:००	ते	१२:५०	ध्यान-अभ्यास
दुपारी	४:००	ते	५:००	ध्यान-अभ्यास
संध्याकाळी	५:३०	ते	७:००	प्रश्नोत्तरे व सत्संग
रात्री	८:१५	ते	८:४५	भजने गाण्याचा कार्यक्रम

परमसंत अजायब सिंह महाराजांच्या अपार दयेने संतबानी आश्रम, १६ पी. एस. राजस्थान येथे सत्संगाचे कार्यक्रम : २५ ते २७ डिसेंबर २०१५ तसेच २ ते ६ फेब्रुवारी २०१६.

सर्व बंधू-भगिनींनी महाराजजींच्या कार्यक्रमात सहभागी होऊन नामस्मरणाचा व संतवचनांचा लाभ घ्यावा ही नम्र विनंती.

अमृतवेळ

परमसंत अजायब सिंहजी महाराजांनी ध्यान-अभ्यासास बसविण्यापूर्वी,
संगतला दिलेला संदेश - १० ऑक्टोबर १९८१

आपले मन शांत करा, केवळ शांत मनच ध्यान-अभ्यास करू शकते. ध्यान-अभ्यासास कधी ओझे समजू नका, तो प्रेमाने व आवडीने करा. जो मनुष्य नाम घेऊन जपत नाही, त्याचा लाख-करोड वेळा धिक्कार आहे.

आपले इतर सर्व गुन्हे माफ केले जाऊ शकतात, कारण ते गुन्हे राम माफ करीत असतो, परंतु जर कोणी रामाची फसवणूक केली वा रामाशी कृतघ्नता केली वा दुष्कृत्य केले तर त्यास माफ केले जात नाही. गोहत्या केलेल्यास कदाचित क्षमा मिळू शकेल परंतु ज्याने गुरुहत्या (गुरुंशी फसवणूक व कृतघ्नता) केली, तर त्यास क्षमा केली जात नाही. म्हणून आपण गुरुंनी दिलेल्या नामाचा जप प्रामाणिकपणे अंतःकरणापासून केला पाहिजे.

परमपिता परमात्म्याने आपल्यासाठी घाणीचा थैला, मलविष्टेचे शरीर धारण केलेले असते. त्यामागे त्याची स्वतःची गरज लपलेली नसते. तो फक्त जीवांवर दया करण्यासाठीच ह्या संसार मंडळात येतो. खरेतर त्यांस परमपिता मार्फतच पाठविले जाते.

गुरु गोविंद सिंहजींच्या इतिहासात येते, आपण सांगत असत, "या संसाररूपी समुद्रात येण्यास माझे हृदय तयार नव्हते, परंतु मी परमपिता परमात्म्याचा हुकूम मोडू शकलो नाही." आपणांस माहित आहे की एकदा का मृगाने आपला सापळ्यात अडकलेला पाय काढून आपली सुटका करून घेतली तर मग तो पुन्हा सापळ्यात आपला पाय अडकवित नाही कारण त्यास त्या वेदनेची व दुःखाची तीव्रता समजलेली असते. ज्याला पिण्यासाठी अमृत मिळते, तो कधीही हाताच्या तळव्यावर विष ठेवून खाणार नाही. ज्याला स्वर्गात विहार करावयास मिळतो तो ओसाड वाळवंटात रेती उडवित

बसत नाही. ज्याचा एकदा परमपिता परमात्म्याशी मेळ होतो, तो कधीही परमात्म्याचा वियोग आपल्या पदरी घालून घेण्यास तयार होत नाही. तरीही असे महान आत्मे परमात्म्यापुढे आपले मस्तक झुकवून ह्या संसारात येतात. त्यांचा स्वतःचा काहीच स्वार्थ नसतो. त्यांच्या अंतरात जीवांप्रती करुणा असते, म्हणून ते जीवांना नामाचा घास भरवतात.

ज्याप्रमाणे कुत्रा एक गरीब जनावर असून तो भूकेपोटी कधी कोणाच्या द्वारी जातो तर कधी कोणाच्या द्वारी जातो. बिचारा भटकत रहातो. कधी कोणी दिलेली भाकर खातो तर कधी कोणी दिलेले अन्न खातो. अनेक सावकार दया करून त्यास भाकर देतात. यामागे सावकाराची कोणती गरज दडलेली असतो? सावकारास केवळ दया येते म्हणून तो भाकर देतो.

संत-सतगुरूंना माहीत असते की हा जीव देखील त्या गरीब भटक्या जनावराप्रमाणे आहे. हा कधी पशु बनतो तर कधी पक्षी बनतो, त्याचा गळा कधी कुठे कापला जातो तर कधी कुठे कापला जातो. शेवटी मनुष्यदेहात येऊन देखील तो त्रास भोगतो. फिरता-फिरता जेव्हा तो एखाद्या संतांच्या द्वारी पोहचतो, तेव्हा संत त्यास गरीब भटके जनावर समजून त्यास नामाची दिक्षा देतात. ते विचार करतात की हा किती दुःखी आहे! त्यांच्या अंतःकरणात जीवांप्रती करुणा असते म्हणून ते जीवांस नामाची दिक्षा देतात.

आपले कर्तव्य बनते की आपण नाम जपावे. नाम जपण्यात कोणत्याही प्रकारचा आळस व टाळाटाळ करणे म्हणजे आपण स्वतःचा घात करण्यासारखे आहे. नामाचा जप करण्यासाठी न बसणे हे म्हणजे असे आहे जसे आपण स्वतःची मान स्वतःच सुरीने कापत आहोत. जे लोक असे म्हणतात की, माझे मन लागत नाही, त्यांनी विचार करून पहावा! मन का लागत नाही? जे ध्यान-अभासाची टाळाटाळ करतात, तेच अशी तक्रार करतात. तेच म्हणतात की, माझे पाय दुखतात, गुडघ्यात वा घोट्यात कळ येते, माझ्याकडून काही ध्यान-अभ्यास होत नाही. ध्यान-अभ्यास का बनत नाही?

सतगुरु महाराज कृपालजी सांगत असत, “जे काम एक माणूस करू शकतो, तेच काम दुसरा माणूसदेखील करू शकतो.” संत सतगुरु इतरांचा नव्हे तर स्वानुभव वर्णन करतात की, “पहा बंधूनों! मी आपल्या जीवनात अशा प्रकारे यशस्वी झालो. जर आपणही तसे केलेत तर आपणही यशस्वी व्हाल.” संत केवळ आपल्यापुढे आदर्श उदाहरण बनून दाखवण्यासाठीच नामाची कमाई करतात, ते तर महान आत्मे आहेत.

मी नेहमी सांगतो की, असे महान आत्मे जेव्हा संसारात येतात, तेव्हा त्यांच्यावर गरीबी-श्रीमंतीचा तसेच खूप शिकल्या-वाचल्याचा किंवा अशिक्षित राहिल्याचा काही परिणाम होत नाही. कबीर साहेब गरीब जातीत जन्माला आले. शाह बलख बुखारा एक बादशाह होता, त्याला परमार्थाची आवड होती, प्रभु-परमात्म्यास प्राप्त करण्याची तळमळ होती. तो कबीर साहेबांना भेटण्यासाठी हिंदुस्थानात आला तेव्हा कबीर साहेबांनी त्याला सांगितले, “मी एक गरीब विणकर आहे, तू एक बादशहा आहेस. तुझा व माझा मेळ कसा होऊ शकतो?” शाह बलख बुखारा म्हणाला, “आपण मला आपल्या द्वारातून परत पाठवू नका. आपण मला जे काही रुक्ष व सुके अन्न द्याल तेच मी खाईन व त्यातूनच मी आपला निर्वाह करेन.” कबीर साहेबांनी त्याला आपल्याकडे आश्रय दिला. कबीर साहेबांनी विचार केला! ह्याच्या अंतरात नाम ठेवायचे आहे, याच्या देहरूपी भांड्यात कुठे मळ राहता कामा नये?

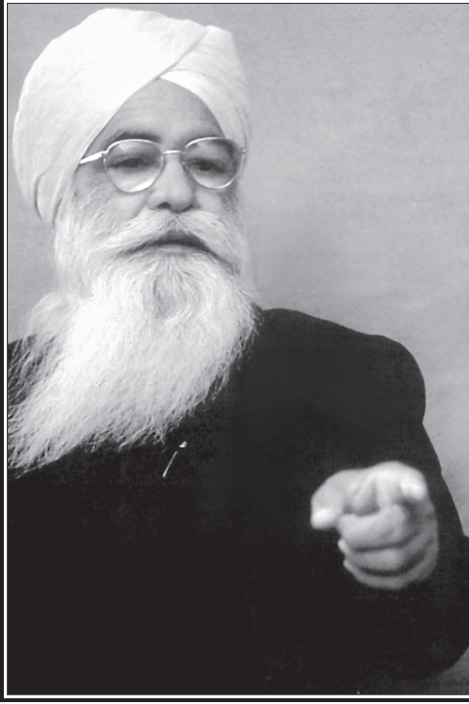
सहा वर्षांनंतर माता लोईने बलख बुखाराची गुणप्रशंसा करीत म्हटले की हा एक बादशहा असूनही आपल्या द्वारी बसला आहे, त्यास काहीतरी द्या.” कबीर साहेबांना अंतरातील रहस्य माहीत होते. ते लोईला म्हणाले, “अजून भांडे तयार नाही.” लोई म्हणू लागली, “मी ह्यास जे काम सांगते, ते तो आज्ञाधारकपणे करतो, उलट उत्तर देत नाही.” कबीर साहेबांनी लोईला सांगितले की, “तू फळांची साले वगैरे घेऊन छपरावर चढ. जेव्हा तो बाहेर निघेल तेव्हा ती साले त्याच्यावर फेक.”

कबीर साहेबांनी त्यास एखादे वस्त्र आणण्यास पाठविले. जेव्हा लोईने त्याच्यावर साले फेकली तेव्हा तो म्हणाला, "जर मी बलख बुखारा असतो तर तुला पाहिले असते." तो क्रोधात अजुनही बरेच काही बोलला. लोईने कबीर साहेबांकडे येऊन म्हटले, "मी तर समजत होते की, हा बिचारा खूप नम्र व सज्जन माणूस आहे, जरादेखील उलट बोलत नाही." कबीर साहेब म्हणाले, "मी तुला सांगितले होते की अजून याच्या अंतरात बलख बुखाराच्या अहंकाराचा मळ बाकी आहे." सहा वर्षे आणखी निघून गेली. त्याची पारख करण्या इतकी लोईची अंतर्थात प्रगती नव्हती की ती त्याची पुन्हा शिफारस करू शकली असती.

सहा वर्षांनंतर कबीर साहेबांनी लोईला सांगितले, "आता भांडे तयार आहे." लोईने म्हणाली, "मला कसे कळेल? मला तर हा पूर्वीसारखाच दिसतो." कबीर साहेबांनी सांगितले, "या खेपेला तू घाण वगैरे घेऊन छतावर चढ. जेव्हा मी ह्याला बोलावेन तेव्हा ती तू त्याच्यावर फेक." जेव्हा लोईने त्याच्यावर घाण फेकली तेव्हा बलख बुखारा म्हणू लागला, "तुझे भले होवो. मी तर ह्यापेक्षाही मलिन आहे." बिघडलेल्या मनाचा हाच इलाज आहे.

ज्याने बारा वर्षे बादशाहीला ठोकर मारून नाम घेतले, त्यास कबीर साहेब जस जसे नामाचा सिद्धांत समजावू लागले, बस! समजावताक्षणीच थोडेसे ध्यान एकाग्र होताच बलख बुखाराचा आत्मा अंतर्थात वर जाऊ लागला, कारण त्याच्या अंतरात तळमळ होती.

परमपिता कृपालजी सांगत असत, "प्रेमी आत्म्याचे गुरूंकडे येणे हे शुष्क दारूला आगीजवळ नेण्यासारखे असते. परंतु आपण ओल्या दारूप्रमाणे आहोत. जसजशी आपणांस सत्संग आणि ध्यान-अभ्यासाची उब मिळते तसतसा आपल्या अंतरातील पापांचा ओलावा सुकू लागतो. एके दिवशी ह्यालादेखील आग लागते आणि पापांचे ढीग जळून भस्म होतात. आपला आत्मा स्वदेशात पोहोचतो."

आपण आपल्या मनाचा धिःक्कार केला पाहिजे की तू ध्यान-नामस्मरण करीत नाहीस, आळस करतोस. कोणासाठी असे करतोस सांसारिक गोष्टींसाठी? या सांसारिक गोष्टी कोणासोबत गेल्या आहेत? गुरुंशी बेईमानी करणे, कृतघ्न बनणे, त्यांचा विद्रोह करणे चांगले नाही.

आपण जरा विचार करून पहा! ज्या वेळी आपण ध्यान-अभ्यासात बसूनही सांसारिक विचारच करीत रहातो, त्या वेळी आपण गुरुंशी बेईमानी व कृतघ्नता करीत असतो. त्या वेळी आपण कोणाचे काम करीत

असतो? आपण सांगतो की आम्ही गुरुंचे काम करीत आहोत, परंतु जर आपण सांसारिक गोष्टींचे स्मरण केले तर मग हे गुरुंचे काम कसे झाले? हे तर असे आहे जसे आपण एखाद्या आदरणिय व वडिलधान्या माणसासमोर गुन्हा करत आहोत व अशा आदरणिय आणि वडिलधान्या माणसाचा आपण आदर देखील राखत नाही; हे म्हणजे गुरुंची फसवणूक करण्यासारखे आहे.

गुरु आपले आदरणिय व वडिलधारे व्यक्ती आहेत. आपण जेव्हा नाम जपतो तेव्हा गुरु जरूर आपल्याकडे लक्ष देऊन बसतात, परंतु आपण काय करतो? गुरु आपल्याकडे लक्ष देऊन बसलेले असताना आपण सांसारिक गोष्टींच्या विचारात गुरफटलेलो असतो. आपल्या अंतरात एक विचार येतो व निघून जातो, मग आणखीन एक विचार येतो व निघून जातो. मग आपण म्हणतो की, प्रकाश तर दिसला परंतु खूप लवकर निघून गेला.

आता तुम्हीच सांगा, जेव्हा गुरूंनी आपल्या अंतरात नामाचा दिवा प्रज्वलीत केलेला आहे तर मग त्याचा प्रकाश कुठे गेला? तो कुठेही जात नाही, तो आपल्या अंतरातच असतो. परंतु ध्यानात आपले मन येते व निघून जाते, पुन्हा येते व निघून जाते. काही वेळाने उठून आपण घड्याळ पाहतो की आपण ध्यान-अभ्यासात बसून एक तास झाला व आत्मनिरीक्षणाच्या डायरीत लिहितो की, एक तास ध्यान-अभ्यास झाला. परंतु कधी हिशोब केला आहे का की मी ह्या एका तासांत किती वेळा बाहेर गेलो, किती वेळा अंतर्गत एकाग्र झालो आणि किती वेळ गुरूंच्या स्मरणात राहिलो व ध्यानात बसल्या-बसल्या किती वेळा सांसारिक गोष्टींचा विचार केला?

जेव्हा कधी ध्यान-अभ्यासात बसाल तेव्हा सर्वप्रथम मनाला ताकीद देऊन बसा की, हा माझा महत्वाचा तास आहे. मी तुझ्या कामात दखल देत नाही, तू देखील माझ्या कामात दखल देऊ नकोस. जेव्हा मन ईमानदारीने आपल्या मालकाचे काम करते तर मग आपले देखील कर्तव्य आहे की, आपण परमपिता परमात्मा सतगुरूंचे काम अंतःकरणापासून करावे. काय गुरूंचे काम करणे शिष्याचा धर्म नाही? स्वामीजी महाराज सांगतात:

अपने जीव की दया पा लो, चौरासी का फेर बचा लो।

काळ फार शक्तीवान आहे, तो कोणाची गय करीत नाही. तो अत्याचारी आहे, परंतु त्या अत्याचारीच्या ताब्यातून आपली सुटका करविणारे सतगुरू आहेत. तर मग अशा करुणामय गुरूंचा हुकूम का बरे मानू नये? त्यांच्यावर का प्रेम करू नये? ज्या सतगुरूंनी आपली सर्व संकटे स्वतःच्या शीरावर घेतली आहेत व आपली सुटका करविण्यासाठी ते ह्या संसारात आले आहेत, तर मग त्यांनी दिलेल्या नामाचे स्मरण आपण का करू नये? आपण प्रेमाने व आवडीने ध्यान-नामस्मरण करावे. ध्यान-नामस्मरणास ओझे समजू नये. जर आपण त्यास ओझे समजले तर आपण यशस्वी होणार नाही. बंधू-भगिनींनो, प्रेमाने व आदर भावाने ध्यान-अभ्यासात बसा. ***

मरण

सत्संग : परमसंत अजायब सिंहजी महाराज, स्वामीजी महाराजांची वाणी,
संत बाणी आश्रम, १६ पी.एस. राजस्थान - ८ नोव्हेंबर १९८८

सर्व संत महात्मा संदेश देऊन गेले की ज्या देशात आपण आलेलो आहोत व ज्या देशात आपण आपले मन गुंतवलेले आहे, हा देश आपला नाही. ज्या देशात आपण आहोत तो देह देखील आपला नाही, हे तर भाड्याचे घर आहे, वेळ आल्यावर आपल्याला हा देह सोडून द्यावा लागेल.

मरणाची वेळ खूपच भयानक असते. ही वेळ प्रत्येकासाठी ठरलेली असते. **मरण** केव्हा, कोठे व कसे येईल हेदेखील अगोदरच सुनिश्चित केलेले असते. त्यावेळी आपला समाज, नातेवाईक, धन-संपत्ती किंवा संसारिक मान-मोठेपणा यांपैकी कोणीही आपली मदत करू शकत नाहीत. त्यावेळी आपण आपल्या जवळपासच्या जिव्हाळ्याच्या लोकांना पाहून रडतो व ते सुद्धा आपणांस पाहून रडतात परंतु कोणीही आपली मदत करू शकत नाही.

जे सत्संगी अंतर्यात जातात, मरणाच्या वेळी त्यांना जो आनंद होतो तो अवर्णनीय असतो. खरं विचाराल तर तो जीवनातील सर्वात मोठा आनंद असतो, कारण त्यावेळी सतगुरु अंतरात प्रगट होतात. ते नातेवाईक, भाऊ-बहिण यांवरील मोह नाहीसा करतात. जर त्या वेळी कोणी गैरसत्संगी जवळ नसेल तर तो सत्संगी आपल्याला प्रत्येक गोष्ट सांगून जाईल. जे लोक जवळ बसून त्याची काळजी घेतात त्यांनी घाबरू नये. जर ते घाबरलेले असतील तर तो गप्प राहिल, काही न सांगता निघून जाईल.

कित्येक वेळा अशा घटना पहायला मिळतात की, तो चार तास किंवा आठ तास पडून राहिला परंतु त्याने आमच्याकडे लक्ष दिले नाही. जेव्हा डाव हातातून निघून जातो, मागावून त्यांना समजते की, त्याचा आत्मा नामात लीन झालेला होता, कारण नाम मोह शिल्लक राहू देत नाही.

महात्मा जन्म आणि मरण या दोन्ही वेळांची आठवण करवून देतात. जन्माच्या वेळी देखील आपण पहातो की जीव आईच्या पोटात ओल्या जागेत उलटा लटकलेला असतो. ती जागा अतिशय भयानक असते. जेव्हा जीव बाहेर येतो, तेव्हादेखील स्वतःवर बसलेली माशीसुद्धा उडवू शकत नाही. ही पालनपोषण करणाऱ्यांची मर्जी असते की, त्याच्याशी कशी वर्तणूक करावी? मरणाच्या वेळी देखील अशीच अवस्था असते की, माणूस हालचाल करू शकत नाही, कोणता उपायही करू शकत नाही. त्यावेळी त्याच्याशी कशी वर्तणूक करावी हे काळजी घेणार्यांच्या मर्जीवर अवलंबून असते.

महात्मा आपणांस सावध करण्यासाठी येतात की मरणाला विसरू नका, ते सदैव लक्षात ठेवा. आपण विषय-विकार, मान-मोठेपणा आणि ऐशो-आरामात तेव्हाच दंग होतो, जेव्हा आपण आपल्या मरणाला विसरून जातो, जर आपण आपले **मरण** लक्षात ठेवले की आपल्यालाही येथून जायचे आहे तर आपण मरणापासून स्वतःचा बचाव करण्याचा उपाय जरूर करू.

आपल्याला माहीतच आहे की **मरण** राजा-राणी, गरीब-श्रीमंत, स्त्री-पुरुष कोणालाच सोडत नाही. त्यावेळी आपण कितीही रडलो, आक्रोश केला तरीही मृत्युदेवता आपली गय करीत नाही. जर आपण नामस्मरण केले व मरणाची पहिल्यापासूनच तयारी केली तरच आपण आनंदाने जाऊ शकू.

महाराज सावन सिंहजी सांगत असत की, एक बादशहा एका महात्मांकडे गेला. महात्मांनी बादशहाचा खूप आदर-सत्कार केला. महात्मा जंगलात राहत असत, त्यांच्याजवळ एक वाघीण वेळेवर दूध देण्यासाठी येत असे. वाघीणीच्या दूधात खूप ताकद असते असे मानले जाते. महात्मांनी वाघीणीचे दूध काढले. ते स्वतः जास्त दूध प्यायले व थोडेसे दूध बादशहाला दिले.

बादशहा दूध पिऊन घरी निघून गेला. त्या दूधाने बादशहाला इतकी ताकद दिली की बादशहाने रात्री काम-वासनेचे बरेच भोग भोगले. सकाळी बादशहाच्या मनात विचार आला की, मी तर त्या महात्मांना चांगले समजून

त्यांच्याकडे गेलो होतो. मी तर फक्त एकच दिवस थोडेसेच वाघीणीचे दूध प्यालो, ते महात्मा तर रोजच वाघीणीचे दूध पितात, तर मग ते माझ्यापेक्षा जास्त काम-वासनेच्या आहारी गेले असावेत. आपण ह्याचा तपास करणे जरूरीचे आहे. दुसऱ्या दिवशी बादशहा पुन्हा महात्मांकडे गेला आणि त्याने महात्मांना विचारले, "मला तर थोड्याशा दूधाने खूप त्रस्त केले. काम-वासनेने स्वस्थ बसू दिले नाही. आपण इतके दूध पिऊन जरूर व्यभिचार करत असणार आणि लोकांना महात्मा बनून दाखवत असणार." ते महात्मा कमाईवाले होते, त्यांना समजले की बादशहाच्या मनात अभाव आलेला आहे, अभावाच्या दरीत पडणाऱ्यास सांभाळणे गरजेचे आहे.

महात्मांनी म्हटले, "बादशहा तुझ्या प्रश्नाचे उत्तर काही दिवसांनी देईन. तू चांगली पक्कान्न खा, आता आम्ही खूश होऊन तुला रोजच वाघीणीचे दूध पिण्यास देऊ, परंतु आजपासून सातव्या दिवशी तुझे मरण येईल." आपल्याला माहीत आहे की **मरण** आठवल्यावर कोण विषय भोगू शकतो? मनुष्य विषय-विकारांचा विचारच विसरतो, त्याची शुद्ध हरपते. त्यास मरणाचा उल्लेखच आवडत नाही. तो म्हणतो मृत्यु विषयी कोणा दुसऱ्याला सांग. तो मरणाचे नावच घेऊ देत नाही.

बादशहा घरी आला, त्याचे मन उदास झाले होते. राण्या त्याच्याबरोबर हास्य-विलास करू लागल्या, परंतु तो गप्प होता. राण्यांनी विचारले, "बादशहा दिर्घायुषी होवो! काल तर तुम्ही आमच्याबरोबर खूप काम-वासनेचा आनंद घेतला. आज तुम्ही गप्प का बसून आहात?" बादशहा म्हणाला, "मी त्या महात्म्यांच्या चमत्काराबद्दल खूप काही ऐकले आहे, त्यांचे बोलणे खरे होते. महात्मांनी मला सांगितले आहे की, आजपासून सातव्या दिवशी मी मरेन."

बादशहाने राण्यांना सांगितले की, मला जे काही विचारायचे असेल ते विचारा, जर का मृत्युपत्र तयार करायचे असेल तर ते बनवून घ्या, कारण आजपासून सात दिवसानंतर मी मरणार आहे."

बादशहा महात्मांकडे दूध पिण्यासाठी तर रोज जात असे परंतु त्यास काम-वासनेचा, मी-मोठेपणाचा विसर पडला.

जेव्हा बादशहा सातव्या दिवशी मृत्यु पावला नाही तेव्हा महात्मांकडे जाऊन त्याने सांगितले, "मी अजुनपर्यंत तर ठीक आहे. मी असा विचार केला की आपण महात्मांजवळ जाऊनच मरावे." महात्मा म्हणाले, "राजन! हे नाटक केवळ तुला समजावण्यासाठीच रचलेले होते. माझे तुझ्यावर प्रेम आहे. तू प्रजेचे पालन करतोस, तू न्यायी बादशहा आहेस. त्या दिवशी तर दूधाचा एक घोट पिऊन तुझी ही अवस्था झाली. आता तू रोज ग्लास भरून दूध पितोस, आता तुझ्या अंतरात काम-वासनेचे विचार का नाही आले? कारण तुला तुझे **मरण** लक्षात राहिले."

महात्मा यासंसारतून जाणे विसरत नाहीत, ते मरणाला सदैव आठवण ठेवतात. आपल्यापुढे स्वामीजी महाराजांची वाणी सादर केली जात आहे.

मौत से डरत रहो दिन रात मौत से डरत रहो दिन रात।

ईक दिन भारी भीड़ पड़ेगी जम खूदेंगे धर धर लात।

वा दिन की तुम याद विसारी अब भोगन मे रहो भुलात।।

स्वामीजी महाराज आपल्याला इशारा देतात की, प्रेमींनो! अशी वेळ मृत्युची जरूर येईल ज्यावेळच्या यातनांचे वर्णन केले जाऊ शकत नाही. मृत्युला सामोरे जाणे सोपे नाही, मरणाचे नाव ऐकून शरीर थरथर कापू लागते. यम येतील आणि कान पकडून घेऊन जातील.

हे सर्व काही का होत आहे? कारण आपण तो मृत्युचा दिवस विसरून गेलो आहोत, आपण त्याची तयारी करत नाहीत. आपण भोगांमध्ये मस्त होऊन आपल्या मरणाला विसरलो आहोत. आपण हेदेखील विसरलो आहोत की, आपल्याला एक दिवस येथून जायचे आहे. आपण विचार करतो की कदाचित! मरण इतरांसाठी आहे, आमच्यासाठी तर ऐशो-आरामच आहेत.

एकदा गुरु नानकदेवजी पायी चालले होते, त्यांच्यासोबत त्यांचे शिष्य बाला आणि मरदाना सुद्धा होते. पुढे काही लोक तिरडी घेऊन जात होते. गुरु नानकदेवजींनी मृतकाच्या वारसदारांना इशारा देत हे भजन म्हटले:

जागो जागो सुतयो, चलया बंजारा।

गुरु नानकदेवजी सांगतात, "प्रेमींनो! आपण निद्रावस्थेत आहात. आपण जागृत व्हा, आपला सहचारी निघून चालला आहे." एक हरण मोठ्या उड्या मारून चांगले हिरवेगार पीक खात होते. आपण सांगता की, ज्या परमात्म्याने तुला निर्माण केले आहे त्याचे तू स्मरण करीत नाहीस, त्याला तू विसरला आहेस. तू ऊंच उड्या मारत आहेस, हिरवेगार पीक खात आहेस. शिकारी तुझ्या पाठीवर आहे, त्याने हातात बंदुक पकडलेली आहे. तो तुला ठार मारेल. तू उड्या मारणे विसरून जाशील, म्हणून तू परमात्म्याचे स्मरण कर.

एक कबुतर आकाशात उडून कोलांट्या मारत होते, गुरु नानकदेवजी कबुतराला सांगतात, "तुला आकाशात भरारी मारून कोलांट्या मारण्याची आवड आहे. काय तुला खात्री आहे की, तू जेथून भरारी मारलीस तेथे परत येऊन बसशील. जे पाणी व चारा मागे सोडून आलास, काय तू परत जाऊन तो खाऊ शकशील? तुला मृत्युरूपी ससाण्याने स्वतंत्र सोडलेले नाही. तो ससाणा तुला आकाशात उडत असतानाच कदाचित पकडून नेईल."

गुरु नानकदेवजी त्या प्रेमींना सावध करीत सांगू लागले, "प्रेमींनो! आपला साथीदार ज्या रेल्वेगाडीत चढला आहे, आपल्यालाही एके दिवशी त्या रेल्वेगाडीत चढावे लागेल. त्या रेल्वेगाडीत तिकीट तपासणारे टी सी (तिकीट तपासणीस) देखील आहेत, ते जरा सुद्धा गय करीत नाहीत, ते पाषाणहृदयी आहेत. काय अशी वेळ तुझ्या ध्यानात आहे? काय तुला कल्पना आहे की तुझ्याकडे तिकीट नसल्यास तुझी काय अवस्था होईल? एखाद्या परिपूर्ण महात्म्यांद्वारे नाम प्राप्त करून घेण्यालाच तिकीट संबोधिले गेले आहे. जर आपल्याकडे तिकीट असेल तर टी सी काही बोलत नाही."

गुरु नानकदेवजी महाराज त्यांना संबोधून सांगतात, "प्रेमीनो! सर्वप्रथम जीवनात नामरूपी तिकीट प्राप्त करा. पूर्ण गुरुंचे मार्गदर्शन प्राप्त करा. सर्व महात्मांनी आपल्या लेखणीमधून अशा मृत्युरूपी रेल्वे गाडीचा उल्लेख केलेला आहे की, तेथे तिकीट तपासणारा धर्मराज असतो, जो कोणालाही सवलत देत नाही. जर आपल्याजवळ तिकीट नसेल तर आपली अवस्था अतिशय बिकट होते. जेव्हा धर्मराज समोर येतो तेव्हा आपल्या शरीरातून मल-मुत्र विसर्जित होते, आपली खूप वाईट स्थिती होते. आपण सांगता तू त्यापूर्वीच नामाचे तिकीट का काढले नाहीस? आता कठीण आहे."

ईक दिन काठी बने तुम्हारी चार कहरवा लादे जात।।

भाई बंध कुटुम्ब परिवारा सो सब पीछे भागे जात।।

भारतीय रिती-रिवाजांना अनुसरूनच महात्मांनी वाणी लिहिली आहे. एक दिवस तुला लाकडाची घोडी मिळेल. मुडद्याला तिरडीवर घातले जाते व तिरडीला उचलणारी चार माणसे असतात. सर्व नातेवाईक मागे जातात, मृतकाच्या पत्नीचे केस मोकळे केले जातात की आता हिचा कोणी रक्षणकर्ता राहिला नाही. ते रडत जातात, कोणी मदत करू शकत नाही.

आगे मरघट जाए उतारा त्रिया रोए बिखरे लाट।

वहाँ जमपुर में नर्क निवासा यहाँ अग्नि में फूँके जात।।

पुढे त्यास स्मशानात नेले जाते. स्मशानाचे दृश्य खूप भयानक असते. जेव्हा तिरडी उतरवली जाते तेव्हा सर्व नातलग-मित्र टाहो फोडून रडतात. हिंदू असल्यास शरीराची आगीत राख बनवली जाते, मुसलमान किंवा ख्रिश्चन असल्यास कबरीत पुरले जाते. तेथे कीडे त्याचे शरीर संपवतात. मग ते शरीर पुन्हा मिळत नाही. आपल्या कर्मानुसार धर्मराज आपणांस नरकात पाठवतो.

दोनों दीन बिगाड़े अपने अब नेह सुनता सतगुरु बात।

वा दिन बहो पछतावा होगा अब तुम करते अपनी घात।।

स्वामीजी महाराज सांगतात, “पहा प्रेमींनो! आता तर तू संत संतगुरूंचे सांगणे ऐकत नाहीस, तुझ्याकडे नाम जपण्यास वेळच नाही, शरीर दुखते. जेव्हा यम पकडेल त्यावेळी तुला खूप पश्चात्ताप होईल, परंतु नंतर पश्चात्ताप करून काय फायदा?” आपण खूप दुःखाने सांगता की, हा आत्मा दुनियेचाही राहिला नाही व परमात्म्याचा देखील बनला नाही कारण याने परमात्म्याचे नाम जपले नाही, परमात्म्याला आपले बनवले नाही. नेहमी दुनियेला आपले बनवित राहिला परंतु दुनिया आजपर्यंत ना कोणाची बनली आहे व ना कधी बनेल. ती कोणासोबत आली नाही व कोणासोबत जाणारही नाही.

जवानी गई वृद्धता आई अब के दिन का इनका साथ।

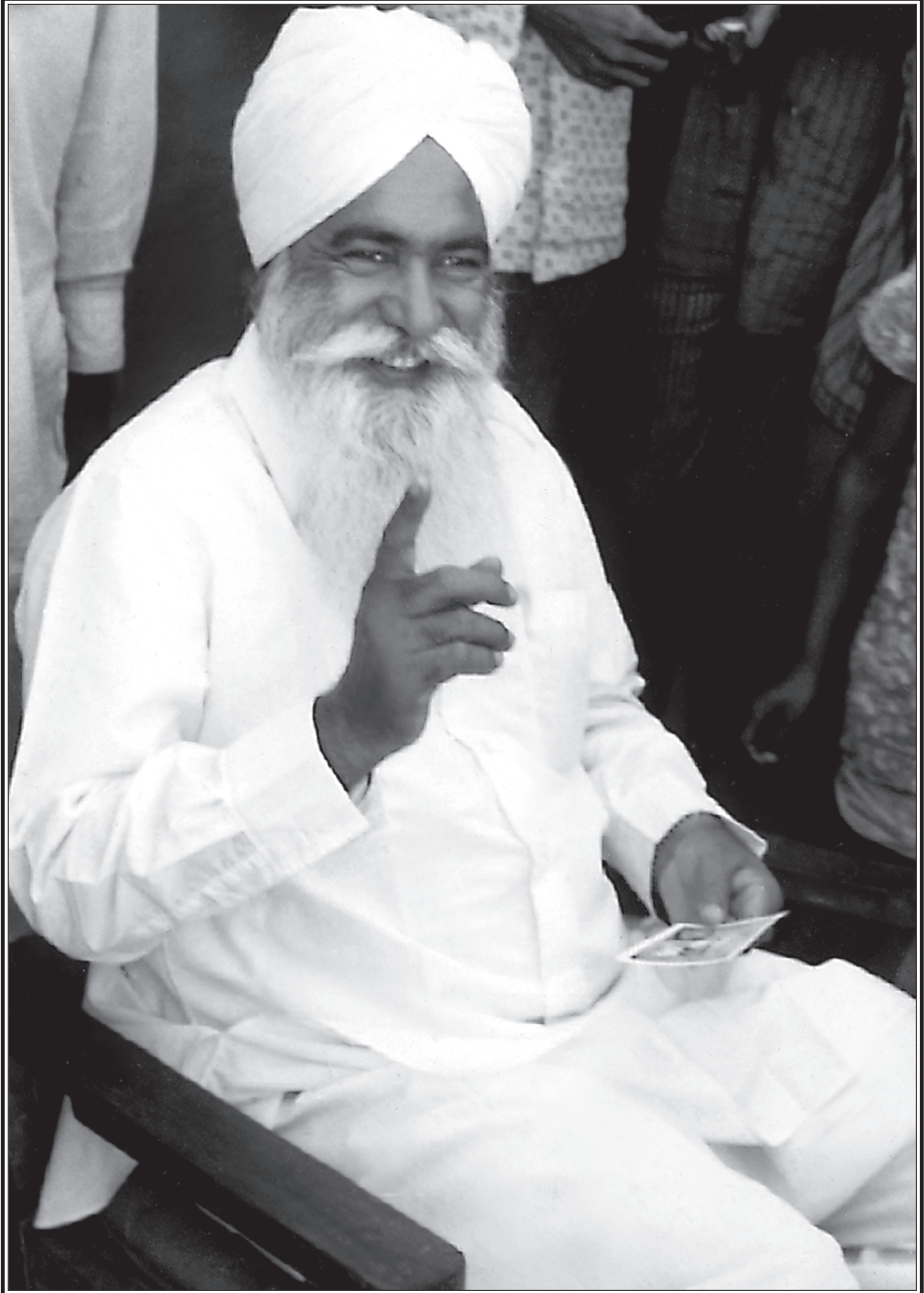
चेत करो मानो यह कहना गुरु के चरण झुकाओ माथ।।

स्वामीजी महाराज सांगतात, “बालपण गेले, तारुण्यही गेले, आता वार्धक्य आले. शीर हलत राहाते, शरीर पूर्वीप्रमाणे राहिले नाही, बुद्धीदेखील निकामी होऊ लागली. आता तरी तू नामाच्या दिशेला ये. आपले संसारिक विचार दूर सारून आपल्या सतगुरूंच्या चरणांपाशी आतातरी मस्तक झुकवून माफी माग की, यापूर्वी जे काही झाले ते झाले आता आम्हाला माफी द्या.”

राधास्वामी कहत सुनाई अब तुमको बहो बिध समझात।।

स्वामीजी महाराज सांगतात, “मी आपल्याला प्रेमाने सांगितले आहे की, हा संसार कायमस्वरूपी राहाणारा नाही. एक दिवस येथून आपणांस जायचे जरूर आहे, तर मग ह्या मनुष्यजीवनापासून फायदा का बरे घेऊ नये? नामाची कमाई का करू नये? आपण त्यावेळेची पहिल्यापासूनच तयारी करावी, गुरूंशी प्रेम करावे ज्यांनी आपली जबाबदारी घेतली आहे.”

महाराज सावन सिंहजी सांगत असत, आपल्याकडून ध्यान-अभ्यास जर होत नसेल तर संतांवर अंतःकरणापासून खरे प्रेम तरी करा. संत प्रेमाची मूर्ती असतात. अंतःसमयी आपण संतांजवळ जाऊ. संत शब्दातून आले आहेत, ते आपल्याला शब्द-नामातच घेऊन जातील. ***

प्रश्नोत्तरे

परमसंत अजायब सिंहजी महाराजांद्वारे प्रेमींच्या प्रश्नांची उत्तरे,
जयपुर - ६ मार्च १९९२ व अहमदाबाद - ११ सप्टेंबर १९९२

एक प्रेमी : जेव्हा आपण मरतो, तेव्हा आपला आत्मा, जिथून आपण आलेलो असतो, त्याच ठिकाणी आपल्या पित्या-परमात्म्याजवळ परत जातो? आपण पुन्हा या धरतीवर येतो का? आपला पुनर्जन्म कुठे होतो?

बाबाजी : बंधून्तो! हा फार रोचक प्रश्न आहे, याचे उत्तर खूप लक्षपूर्वक ऐकून नीट समजून घ्यावे. बाबा जयमल सिंहजींना एका प्रेमीने प्रश्न विचारला, "भारतात व पश्चिमी देशातदेखील अशी पारंपारिक पद्धत आहे की, एखाद्या व्यक्तीचा मृत्यु झाल्यावर काही ना काही क्रियाकर्म किंवा रिती-रिवाज करतात. आपण आता नाम घेतलेले आहे तेव्हा असे रिती-रिवाज वा अशी क्रियाकर्म करावी का करू नयेत?" बाबा जयमल सिंहजींनी त्या सत्संगी प्रेमीस खूप प्रेमाने समजावले, "ज्या दिवशी नाम मिळते, त्या दिवशी त्याचा जन्म सतगुरूंच्या घरात होतो, तेव्हा सर्वच क्रियाकर्म होऊन जातात."

मी बगोटामध्ये रत्नसागर या ग्रंथावर कित्येक सत्संग केले आहेत, जर आपण मासिक नियमितपणे वाचाल तर आपल्याला हा मुद्दा खूप सहजतेने लक्षात येईल. तरीसुद्धा मी आपल्याला काही समजावू इच्छितो.

जेव्हा सतगुरू नाम देतात तेव्हा ते शिष्याच्या अंतरात बसतात व शिष्यास तोपर्यंत सोडत नाहीत जोपर्यंत त्यास परमेश्वर द्वारी पोहोचवत नाहीत. उजव्या बाजूला सतगुरू आणि डाव्या बाजूला काळ बसलेला आहे. जेव्हा आत्मा शरीर सोडतो, सर्वप्रथम पाय सुन्न होतात, नंतर घोटे व गुडघे आणि मग हळूहळू सर्व शरीर सुन्न होत जाते. जेव्हा आत्मा नेत्रांमागे येतो तो खूप घाबरलेला असतो, त्यास वेदना होत असतात. तुलसी साहेब सांगतात:

काल दाढ़ में आए चबानी, तब ठरके नैनन में पानी।

त्या वेळी नेत्रांमधुन अश्रु वाहात असतात. आत्मा काळाच्या दाढेत निघून जातो. कारण पुढे काळ बसलेला असतो, तो हाक मारीत असतो की, तू इकडे ये. ज्यांना नाम प्राप्त झालेले नसते त्यांची अशी अवस्था होते. ज्यांना नाम प्राप्त झालेले असते त्यांचे सतगुरू उजव्या बाजूस बसलेले असतात, ते त्या आत्म्याचा सांभाळ करतात.

ही महाराज सावन सिंहजींची दया होती की आम्हाला त्यांच्या चरणाशी बसण्याची खूप संधी मिळाली. त्याकाळी पंजाबमध्ये त्यांच्या विरोधकांचा खूप जोर होता. विरोधक नामधारकांना पवित्र नाम विचारून घेत असत व इतरांना सांगत की तुम्ही जर केवळ याच नामाच्या शब्दांकरीता तेथे जात असाल तर आम्ही ते शब्द येथेच सांगतो. त्यासाठी तेथे जाण्याची काय गरज ?

एकदा महाराज सावन सिंहजी नामदान देत होते तेव्हा एक माणूस तेथे येऊन पाच पवित्र नाम ऐकून गेला व बाहेर जाऊन सर्वांना सांगू लागला. कोणी महाराज सावन सिंहजींना सांगितले की, अमुक एक माणूस लपून चोरीने पाच पवित्र नाम ऐकून गेला आणि तो लोकांना सांगत आहे. महाराजजी म्हणाले, "नाम कटाक्ष असते, सतगुरूंनी करावयाचा शिष्याचा सांभाळ असतो, जर एखादा कुत्रा कापसाच्या शेतातून गेला तर त्याच्या अंगावर चिलटलेल्या कापसापासून तो सूट तर बनवू शकत नाही."

गुरू शिष्याला तोपर्यंत सोडत नाहीत जोपर्यंत ते शिष्यास परमेश्वरद्वारी पोहोचवत नाहीत. जर आपल्याला भूताप्रमाणे इथेच जन्म-मृत्युच्या चक्रात फिरत रहायचे असेल तर सतगुरूंकडून नाम घेण्याचा काय फायदा ? सत्संगीने चुकून सुद्धा असा विचार करू नये की, आमचा पुनर्जन्म कुठे होईल ? आता आपला जन्म सतगुरूंच्या घरी झालेला आहे.

सिद्धांनी सुद्धा गुरू नानकदेवजींना प्रश्न केला होता की, आपण आपले जन्म-मृत्युचे फेरे कसे संपवले ? आपल्याला हे औषध कोठून मिळाले होते ? गुरू नानकदेवजींनी त्यांना अतिशय प्रेमाने सांगितले:

सतगुरू के जन्में गवन मिटाया अनहद राते ऐह मन लाया।

मी सर्वसाधारणपणे महाराज सावन सिंहर्जींच्या या वचनाची पुनरोक्ती करतो की एक कुंभार राजमहालात माती टाकण्यास जात होता. तो आपल्या गाढवीर्णीना सांगत होता, "चल बाई, चल ताई, चल आई." ते पाहून एका माणसाने त्या कुंभाराला विचारले की, तू ह्या गाढविर्णीना ताई आणि आई म्हणून का हाक मारतोस? कुंभाराने सांगितले की, आम्ही फटकळ बोलणारी लोकं आहोत. मी ही माती राजमहालात सोडण्यासाठी जात आहे, कदाचित माझ्या तोंडातून एखादे फटकळ बोल निघून गेल्यास राजा मला शिक्षा देईल, म्हणून मी सराव करत होतो.

प्रेमीनो! आपण जे रोज ध्यान-अभ्यास करतो, दररोज सतगुरूंपुढे विनंती करतो की, आता तुम्ही आम्हांस माफी द्या. सतगुरूंनी माफी देऊनच आपल्याला नाम दिले आहे. आपण दररोज करीत असलेला ध्यान-अभ्यास म्हणजे आपण केलेला सरावच आहे. आपले कर्तव्य बनते की, जिवंतपणीच आपण इतका ध्यान-अभ्यास करावा की, आपण मृत्युपूर्वीच मन-इंद्रियांच्या गुलामीपासून स्वतःची सुटका करून घ्यावी. आपल्याला हा विचारच पडू नये की आपला पुनर्जन्म कुठे होईल? आपण स्वतः ते ठिकाण जाऊन पहावे.

नानक जीवंदया मर रहिए ऐसा जोग कमाईरे।

आपण असा ध्यान-अभ्यास का करू नये जेणेकरून आपण जीवंतपणीच जाऊन ते ठिकाण पाहू व आपल्या गुरूंच्या दरबारात पोहचू. या विषयावर बोलण्यासारखे खूप काही आहे. माझे हृदय भरून आले आहे, मी काय वर्णन करू! माझे गुरूदेव पूर्व व पश्चिम देशांतील सर्व जीवांवर दया करत आहेत.

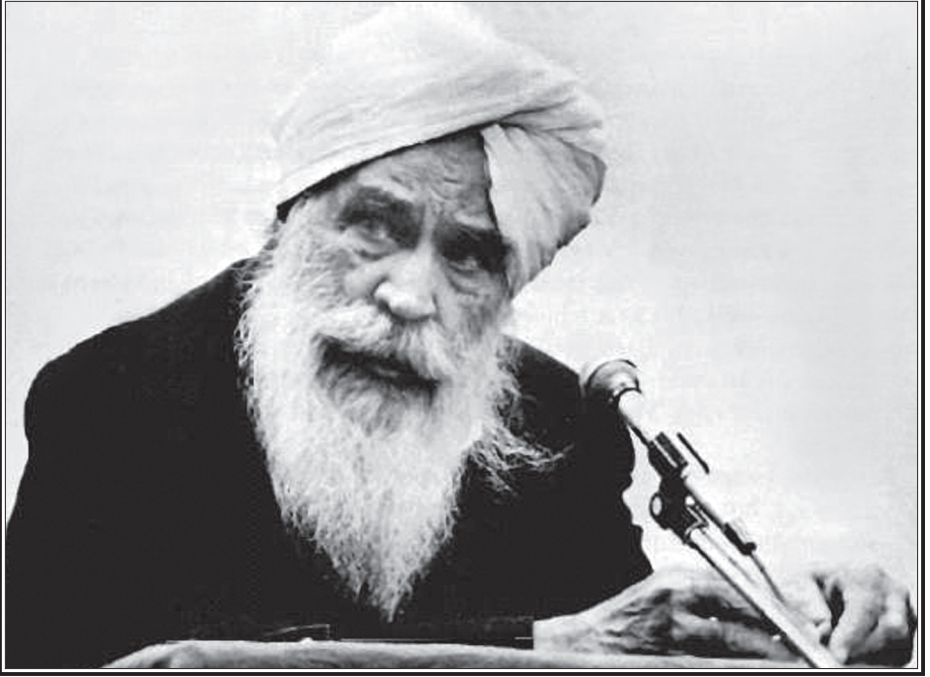
एक प्रेमी : प्रिय संतजी! कृपा करून आम्हाला सांगा की, जेव्हा सातत्याने नामस्मरण, ध्यान-अभ्यास आणि (एकमेकांशी) प्रेमाचा संबंध कायम ठेवण्यासाठी आम्हांस अडचणी येतात व आमचा उत्साह का भंग पावतो, अशावेळी आम्ही काय केले पाहिजे?

बाबाजी:— बंधुनो, गुरुदेव परमात्मा सावन-कृपालर्जींच्या चरणी नमस्कार करतो ज्यांनी आपल्या आठवणीत बसण्याची संधी दिली. तसे तर नामदानाच्या वेळी सर्व प्रेमींना ह्या प्रश्नाच्या बाबतीत सांगितले जाते, परंतु मी तरी सुद्धा आपणांस पुन्हा समजावण्याचा प्रयत्न करीन. याजगात कोणताही समाज, धर्म, देश वा जात आपले शत्रू नसतात. आपला खरा शत्रू, आपणांस चुकीच्या मार्ग दाखवणारे आपले मन आहे. सर्व संत हेच सांगतात की, जेव्हा एखाद्या आत्म्यास जगात पुन्हा न धाडण्याचा निर्णय सचखंडात होतो, तेव्हा त्या आत्म्यास सत्संगात आणले जाते. त्याच्या अंतरात नामाचा उत्साह निर्माण केला जातो, संत त्या आत्म्यास नामाशी जोडून देतात.

आपण अनुराग सागर वाचता की, काळाने कित्येक युग भक्ती करून संसाराच्या रचनेचा वर मागितला. काळदेखील दुःखी होतो की, हा माझा जीव आहे, यास मी खूप मेहनत करून प्राप्त केले आहे, हा आपल्या स्वधरी सचखंडात परत जाऊ नये! म्हणून काळ आपल्यासाठी सर्व प्रकारच्या अडचणी निर्माण करतो.

मी आपणांस एक संसारातील उदाहरण देऊन समजावतो ज्यामुळे आपणांस समजणे सोपे होईल. आपण कोणत्याही देशात राहात असू जोपर्यंत आपण त्या देशाच्या कायद्या व नियमांनुसार आपले जीवन जगतो, तेथील शासनकर्त्यांचा आदर करतो, त्यांच्या विरुद्ध काही बोलत नाही, तोपर्यंत आपले सर्व काही ठीक चालत राहाते, आपल्याला कोणत्याही प्रकारची अडचण येत नाही. जेव्हा तेथील एखादा रहिवासी स्वतंत्र होऊ पाहातो तेव्हा त्याच्यासाठी तेथील सरकार सर्व प्रकारच्या अडचणी निर्माण करते.

या त्रैलोक्याचा राजा काळ आहे. संत आपणांस तना-मनाच्या पिंजऱ्यातून स्वतंत्र करू इच्छितात. मन काळाचा दूत असून ते ह्या शरीरात बसलेले आहे, ते एकही मिनिट-सेकंद वाया जाऊ देत नाही. ते आतूनच अध्यात्मासाठी नीरस तसेच इतर अडचणी निर्माण करण्याचा प्रयत्न करत राहाते.

महाराज कृपालजींनी आपणांस डायरी ठेवण्यास सांगितले की, आपण आपल्या जीवनातील प्रत्येक मिनिट-सेकंदास अमूल्य समजून त्यांचा हिशोब ठेवावा. याचा अर्थ असा होता की, कित्येक वेळा मन ध्यान-अभ्यासात बसल्यावरसुद्धा विद्रोह करते, आपल्याला डोळे उघडण्यास भाग पाडते की, आता मला ध्यानात बसायचं नाही.

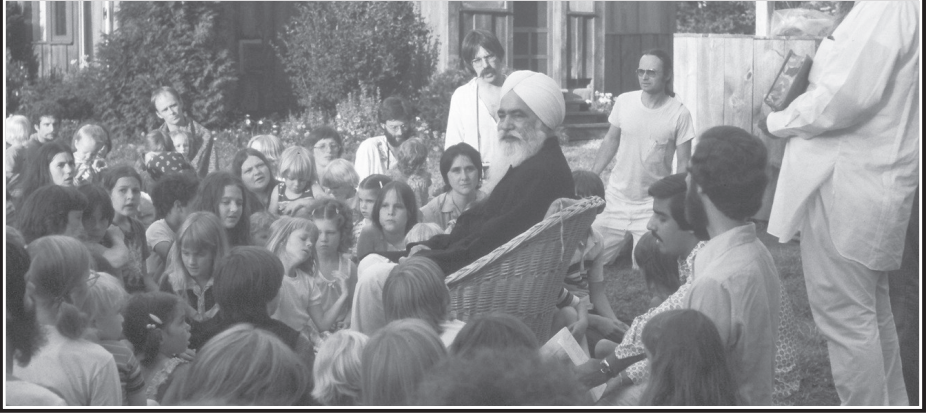
महाराज सावन सिंहजी सांगत असत की, मन तोफेच्या पुढे उभे राहाणे तर सोपे समजते परंतु ध्यान-अभ्यासात बसणे कठीण समजते. मी आपल्या जीवनातला प्रसंग नेहमी सांगतो की, दुसऱ्या विश्व-युद्धात लोकांचे खूप नुकसान झाले, अनेक लोकांचा बळी दिला गेला. भारतात लोक तीस-तीस वर्षांची कैद भोगणे मान्य करत असत, परंतु सैन्यात भरती होण्यास तयार नव्हते. मी सैन्यात आपले नाव नोंदविले. माझी प्रत्यक्ष लढाईत जाण्याची पाळी आली नसतानादेखील मी लढाईसाठी आपले नाव नोंदविले.

जेव्हा हुजूर कृपालजींनी कृपा केली तेव्हा आपण मला जमिनीखाली गुहा बनवून तेथे ध्यान-अभ्यासात बसण्यास सांगितले की, "मी तुला स्वतःच भेटण्यासाठी येईन." मी त्यावेळचा प्रसंग सांगतो की त्यावेळी मनाने वाघाचे रूप धारण केले की, तुला ह्या गुहेत प्रवेश करू देणार नाही. परंतु आपला जर गुरुंवर विश्वास असेल आणि आपण मानत असाल की गुरुंची शक्ती आपल्या पाठीशी आहे तर कोणी तुमच्यासमोर जिंकू शकणार नाही.

त्यावेळी मी आपल्या गुरुदेवांपुढे प्रार्थना केली की, काळ खूप शक्तिशाली आहे, तो माझ्या मागे लागलेला आहे, आता तुम्हीच माझी लाज राखा. प्रेमींनो! शब्दरूप गुरु आपल्या अंतरातच असतात, फक्त प्रार्थना करण्याची गरज असते; ते जरूर आपली योग्य ती मदत करतात.

काही दिवसांनी दुसरी घटना घडली. आमच्या प्रांतात इतके मोठे साप नसतात. एक अवाढव्य साप गुहेत माझ्याजवळ आला, तेव्हा जमीनही हादरू लागली. मी शांतपणे ध्यान-अभ्यासात बसलो होतो. मी सतगुरुंचे ध्यान सोडले नाही. तितक्यात काही माणसांनी बाहेरून आवाज दिला की, आतमध्ये साप आहे. त्या लोकांचा आवाज ऐकून साप असे काही फुत्कार मारू लागला, जसे एखादा शक्तिशाली उन्मत्त बैल मस्तीमध्ये फुत्कारत असतो. मी म्हटले की, साप आतमध्ये नाही. त्यांनी सांगितले साप आतच आहे. कित्येक प्रेमींना त्या जागेचे दर्शन करण्याची संधी मिळाली आहे, ती किती छोटीशीच जागा आहे. त्याने मला काही केले नाही. जेव्हा सापाने पाहिले की, हे लोक मला मारतील तेव्हा त्याने त्यांच्यावर हल्ला केला. त्यावेळी मी हीच प्रार्थना केली की, हे सच्चे पातशहा! हा सर्व तुमचाच खेळ आहे.

महाराज कृपाल सांगत असत की, जेव्हा आपल्या हृदयात विषारी जनावरासाठी चांगली भावना असेल तर तो देखील आपल्यावर हल्ला करीत नाही. संताच्या हृदयात प्रत्येक जनावराप्रती प्रेम असते, ते त्यांच्याजवळच येऊन बसतात, परंतु ते त्यांना काही इजा करीत नाहीत.

या प्रश्नाशी या घटनांचा खोलवर संबंध आहे. आपणही प्रेमाने मनाला ध्यान-अभ्यासातून उठण्याचे नुकसान समजवा की, तू जो काही विचार करत आहेस किंवा मनात विचार आणत आहेस की भजनावरून उठ! तुला तर इतक्या अडचणी आहेत, मग तू कसा बरे ध्यान-अभ्यास करू शकतोस? त्यावेळी आपण प्रेमाने मनाला नामस्मरणात गुंतवा. जर तरीसुद्धा आपण मनाला शांत करू शकला नाहीत तर आपल्या गुरुदेवांपुढे प्रार्थना करा जे शब्दरूपाने आपल्या निकट आहेत, परंतु ध्यान-अभ्यास सोडू नका. गुरुदेव जरूर आपली मदत करतील.

महाभारतात एका घटनेचे कथन आहे ज्यात कृष्ण अर्जुनला सांगतो, "बांधवा पाहा! हे जितके तुझे शत्रू उभे आहेत, ह्या सर्वांना मी मारणार आहे परंतु हा सर्व संघर्ष (लढाई) तुझ्या हातून करवून घेईन, तुझा विजय करवून देईन, तू एक माध्यम तरी बन."

त्याचप्रमाणे सतगुरुदेखील आपल्या पाठीशी आहेत, ते आपली मनाशी लढाई आपल्याच हस्ते करवतील परंतु आपल्याला मजबूत होऊन माध्यम बनले पाहिजे. गुरुंनी आपणांस शब्द-धुन देऊन सशस्त्र केलेले आहे. विजय सेवकाचाच होतो परंतु तो विजय घडवून सतगुरुच आणतात. सतगुरुंशिवाय शिष्य यशस्वी होऊ शकत नाही.

जर मन आपली सवय सोडत नाही, आपल्यावर विचारांचा हल्ला करते तर मग आपण आपली सवय का सोडावी! आपणही वेगवान गतीने नामस्मरण करण्यास सुरुवात करावी, मनात गुरूंचे बळ निर्माण करावे आणि प्रार्थना करावी. मनाने कोणा-कोणाची फसवणूक केली नाही? आपण इतिहास वाचून पाहा! भागवत पुराण वाचून पाहा! आपणांस अनेक कथा सापडतात की, कशाप्रकारे मनाने ऋषीमुनींना तपश्चर्येच्या शिखरावरून खाली पाडले.

जेव्हा मी आपल्या सर्व त्रुटी-दोष परमात्मा कृपालजींपुढे ठेवले तेव्हा आपण म्हणालात, "जर वाईट मनुष्य त्याची कुप्रवृत्ती त्यागत नसेल तर सदगृहस्थाने त्याच्या सत्प्रवृत्तीचा का बरे त्याग करावा?" जर मन आपली सवय सोडत नसेल तर मग आपल्याला जे काम आपल्या सतगुरूंनी दिलेले आहे, आपण तरी त्यापासून मागे का सरावे? आपणही मनाप्रमाणे हट्टी बनून नामस्मरणात एकरंग झाले पाहिजे. कधी बारकाईने विचार करून पाहा! प्रथम आपले मन आपणांस ध्यान-अभ्यासातून मध्येच उठविते, विद्रोह करते, परंतु काही वेळाने तेच मन आपणांस हे देखील सांगते की, तू चूक केलीस. मग आपण भानावर येतो व पुन्हा ध्यान-अभ्यासात बसतो.

मन सत्संगी व्यक्तीस नेहमीच एका खेळण्याप्रमाणे खेळवत राहाते. परंतु सत्संगीने मनाचे सांगणे ऐकू नये. जेव्हा मन असे विचार निर्माण करते व शुष्कपणा आणते तेव्हा आपण मजबूत बनून अखंड नामस्मरण करावे. जिथे ध्यान-अभ्यासासाठी एक तास बसत असू तिथे ध्यान-अभ्यासासाठी दोन-तीन तास बसावे. आपली मदत करण्यासाठी गुरू सदैव तयार असतात त्यांना कुठून बाहेरून येण्याची गरज नसते, ते अंतरातच बसलेले असतात. परंतु जेव्हा सत्संगी मनाचे सांगणे ऐकतो, त्यावेळी सत्संगी ध्यान-अभ्यास करणे सोडून देतो, स्वतःसमोर अनेक अडचणी उभ्या करून घेतो. जरी कोणतीही अडचण नसली तरीसुद्धा मन सांगते की, तुला इतक्या अडचणी असताना तू ध्यान-अभ्यासात का बसतोस?

कित्येकदा सत्संगी खंबीर होऊन ध्यान-अभ्यासात बसण्याचा प्रयत्न करतो, नामस्मरण करतो, परंतु मन पुन्हा वार करते, सत्संगीस झोप आणते. दोन-तीन तास लक्षातच येत नाही की, मी ध्यान-अभ्यासात बसलो होतो कि झोपलो होतो. जर सत्संगी झोपेपासून सावधान झाला तर मन प्रेमाचे शस्त्र चालवतो की, तुला नाम घेऊन व ध्यान-अभ्यास करीत बरीच वर्षे झाली, तू अजूनपर्यंत अंतर्थात सच्चखंडात पोहोचला नाहीस. मन अशा भ्रमात पाडून द्विधा मनस्थिती निर्माण करून आपणांस ध्यान-अभ्यासातून उठवते. मन स्वतःवर दोषारोप घेत नाही की, तुला नाम घेऊन दहा वर्षे झाली, ह्या दहा वर्षात तू किती ध्यान-अभ्यास केलास, विषय-विकारांपासून मनाला किती मुरड घातलीस व गुरूंवरील श्रद्धा किती वाढविलीस?

स्वामीजी महाराज सांगतात की, आपण आळस, झोप आणि उतावळेपणा सोडून द्या. सत्संग्याच्या जीभेवर सदैव नामस्मरण असावे, चालता-बोलता-फिरता सतगुरूंच्या स्वरूपाचे ध्यान दोन्ही नेत्रांच्या मध्यभागी एकाग्रित झालेले असावे आणि मन सत्संगाकडे लागलेले असावे. सत्संगींच्या जीभेवर सदैव नामाचे स्मरण, दोन्ही नेत्रांच्या दरम्यान सतगुरूंच्या स्वरूपाचे ध्यान आणि हृदय गुरूंकडे व सत्संगाकडे समरस झालेले असावे.

सर्वसाधारणपणे राजस्थानमध्ये प्रेमी लोक दर्शनाच्या वेळी आपले अनुभव सांगतात. त्यांचे अनुभव ऐकून माझे हृदय आनंदी होते. गेल्यावर्षी मुंबईत एका अमेरिकन प्रेमीने आपला अनुभव सांगितला की, तो कशाप्रकारे अंतर्थात गेला आणि त्याने अंतर्थात काय काय पाहिले, त्याची किती आंतरिक प्रगती होती? तो तर आनंदी झालाच होता, माझे हृदय देखील खूश झाले की, माझा प्रिय शिष्य मन-इंद्रियांच्या गुलामीपासून स्वतंत्र होऊन अंतर्थात गेला.

परमात्मा कृपाल सांगत, "सत्याचे बी कधी नाश होत नाही." जशी ज्याची भावना असते, त्यास तसे जरूर मिळते. स्वामीजी महाराज सांगतात:

तुम्हरी चिन्ता में मन धारी, तुम अचिन्त हो धरो ध्यान।

आपण सांगता की गुरुंना शिष्याची चिंता असते. शिष्याला तर अभ्यासाची चिंता असते. जर आपण ही गोष्ट हृदयात बिंबवून ठेवली की आता आम्हाला आमची चिंता करणारा मिळाला आहे तर आपण जेव्हा मन हल्ला करते, तेव्हा कधी ध्यान-अभ्यास सोडणार नाही, कधी संभ्रमात पडणार नाही. अशा वेळी सत्संगीने खंबीर होऊन ध्यान-अभ्यास केला पाहिजे.

मी नेहमीच सरळ व सोप्या शब्दांत सांगत असतो की, माझ्या हृदयात कार्यक्रमात येणाऱ्या प्रेमींची खूप कदर आहे. सर्वजण माझ्या हृदयावर कोरलेले आहेत. आपण इतका दूरचा प्रवास व खर्च करून येता, माझ्या हृदयात त्याची जाण व कदर आहे. माझी अशी इच्छा नाही की, आपण येथून काही घेऊन जाऊ नये. हे शिष्यावर अवलंबून आहे की, त्याने आपले भांडे किती तयार केले आहे, त्याची ग्रहणशक्ती किती आहे?

मला गुरु मिळाले, माझ्या गुरुंनी मला जे काही सांगितले, माझ्यावर कृपा केली, मला जी आज्ञा दिली ती सर्व मी अत्यंत प्रेमाने आणि श्रद्धेने केले. हे सर्व मी त्यांच्या दयेनेच करू शकलो.

बाह्यजगातूनही आपले मन आपणांस भ्रमात टाकते. जेव्हा आपण ध्यान-अभ्यासात बसतो तेव्हा मनात वाटते की काही प्रेमींना कळावे की, हा रात्रंदिवस ध्यान-अभ्यास करतो, अंतर्यात प्रगती करतो. प्रेमींनो, आपल्यावर जर दया होत असेल तर आपण कोणाला सांगण्याचा प्रयत्नही करू नका की, मी अंतर्यात सूर्य, चंद्र पाहातो किंवा माझ्या अंतरात गुरु प्रगट झाले आहेत. जर आपण लोकांना सांगाल तर ते द्वेष करतील. त्यामुळे आपले नुकसान होते. जर कोणी आपली स्तुती करीत असल्यास आपण फुग्याप्रमाणे फुगु नये. उलट सावध व्हावे की, माझ्यावर मन हल्ला करत आहे.

संतमत श्रद्धा, प्रेम आणि कृती करण्याचे मत आहे. ज्याच्यात श्रद्धा असते त्याच्यात प्रेमदेखील असते. प्रेमात आपण अभ्यासास ओझे समजत नाही. हे कृती करण्याचे मत आहे बुद्धीने विचार करण्याचे मत नाही. ***

अनमोल वचन

परमसंत अजायब सिंहजी महाराजांद्वारे संगतसाठी एक महत्वपूर्ण संदेश,
संत बानी आश्रम, १६ पी एस राजस्थान - २७ डिसेंबर, १९८७

एका बादशहाने मोकळ्या मनाने आपल्या प्रजेला सांगितले की, आजच्या दिवशी आपणांस कपडा, अन्न-धान्य व इतर ज्या गोष्टी हव्या असतील त्या मनसोक्तपणे घ्या. बादशहाने दिवसभरात मोकळ्या हातांनी आपल्या प्रजेला खूप माल वाटला. सायंकाळी एक भंगी बादशहाकडे येऊन म्हणाला, "मला तर आत्ताच कळले की, आज आपण दिवसभर भेट-नजराणे प्रजेत वाटले. आपण मलासुद्धा काहीतरी द्या."

बादशहाने विचार केला! हा खूप परिश्रम करून आलेला असून खूप गरजवंत दिसतोय. बादशहाने त्या भंग्यास एक सोन्याची थाळी दिली, ज्यात पाच लाल रत्न आणि एक खूप अमूल्य हिरा जडलेला होता. भंगी थाळी घेऊन खूप खुष झाला, परंतु त्यास त्या थाळीचे महत्व माहित नव्हते.

घरी येऊन त्याने ती थाळी आपल्या पत्नीला दिली. पत्नी थाळी पाहून खूप आनंदित झाली की, मी चार आपल्याचे मातीचे पात्र घेऊन येते जे दोन

दिवसात तुटून जाते. ही थाळी मजबूत आहे, यात मी लोकांच्या घरून घाण व केर-कचरा काढून बाहेर टाकून देत जाईन. दुसऱ्या दिवशी जेव्हा तिने लोकांची घाण त्या थाळीत घातली तेव्हा ती थाळी काळीकुट्ट झाली. पाचही लाल रत्ने विझून गेली आणि हिऱ्याचा रंग फिका पडला. आवाज आला की तू हे खूप वाईट काम केलेस, परंतु तो आवाज कोण ऐकतो!

ही तर आपल्याला समजावण्यासाठी एक गोष्ट सांगितलेली आहे. सत्य हे आहे की तो बादशहा सर्वजगत् परमेश्वर आहे. जेव्हा आपण कित्येक योनींमध्ये भ्रमण करून थकून जातो, मग एखाद्या योनीत असे सत्कर्म घडते ज्यामुळे आपणांस मनुष्यजन्म मिळतो.

महाराज सावन सिंहजी सांगत असत, "जर संतांनी एखाद्या झाडाचे फळ खाल्ले, ते एखाद्या जनावराच्या पाठीवर स्वार झाले किंवा त्यांच्या स्पर्शाने एखादा किडा जरी मेला तरी त्यास मनुष्यजन्म मिळतो. ही परमात्म्याने संतांवर केलेली दया असते." त्या भंग्याचीदेखील हीच अवस्था होती. जेव्हा त्याने दीनतेने परमात्म्याकडे मागितले की, "मलादेखील काही दान द्या!" परमात्म्याने खुश होऊन मनुष्यजन्म दिला. ती पाच लाल रत्ने पाच ज्ञानेंद्रिये आहेत व चकाकणारा हिरा बुद्धी आहे, परंतु माणसाने ह्या सोन्याच्या थाळीरूपात लाभलेल्या मनुष्यजन्माची कदर केली नाही. त्याने मनुष्यजन्मात येऊन विषय भोगले, मद्य-मांसाचे प्राशन केले, ज्यामुळे पाच लाल रत्नरूपी ज्ञानेंद्रिये विझून गेली व हिऱ्यास्वरूपी बुद्धी पण मलिन होऊन विझली, अंधकार झाला. गुरु नानकदेवजी सांगतात:

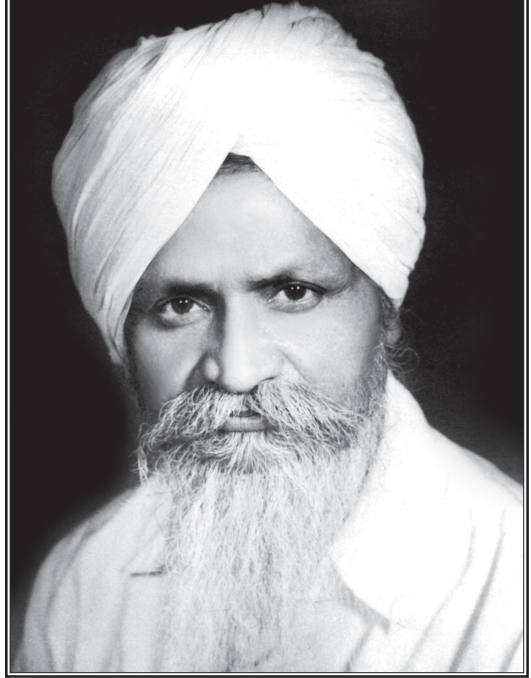
हीरे जैसा जन्म है कौडी बदले जाए, सिफत सलाही छडु के करनी लगा हंस।।

विषय-विकार कवड्यांसमान आहेत. ह्या हंसाने नामरूपी मोती टिपण्या ऐवजी विषयविकारांच्या घाणीत आपली चोच माखवून बसलेला आहे. नामाचा जप करून मनुष्यजन्म सार्थकी लावून अमृत प्राशन करण्याऐवजी विषय-विकार भोगून ह्या हिऱ्यासारखा मनुष्य जन्म वाया घालवित आहे. ***

बाबा सोमनाथजी बरोबर मुलाखत

परमसंत अजायब सिंहजी महाराजांद्वारे बाबा सोमनाथजींच्या संगतला संदेश
काकड चेंबर्स हॉल, वरळी, मुंबई - डिसेंबर १९७८

सत्संग सुरु करण्यापूर्वी मी बाबा सोमनाथजींच्या संगतपुढे काही विनंती करू इच्छितो. मी आपल्याजवळ आपला गुरु बनून नव्हे, आपला सेवादार बनून आलो आहे. बाबा सोमनाथजींनी ज्या आत्म्यांना 'शब्द-नाम' दिले, त्यांच्या प्रेमाने मला येथे आपल्याजवळ खेचून आणले आहे. एक माळी रोपटे लावून जातो आणि दुसरा माळी त्यांना पाणी देऊन हिरवेगार करतो.

बाबा सोमनाथजींच्या संगत प्रती माझ्या हृदयात खूप आदरभाव आहे. मी इथे केवळ आपली सेवा करण्यासाठी आलो आहे. जेव्हा मी अमेरिकेला गेलो होतो तेव्हा मला तिथे बाबा सोमनाथजींचे शिष्य क्रिस, ग्रॅहॅम व पॉल यंग भेटले. मी त्या प्रेमी शिष्यांना बाबा सोमनाथजींविषयी सांगितले की, कशाप्रकारे एकदा महाराज सावन सिंहजींनी माझी भेट बाबा सोमनाथजींबरोबर घडवली होती. बाबा सोमनाथजींप्रमाणे मी देखील लहानपणापासूनच ईश्वराच्या शोधात होतो. मी बरेच जप-तप केले, जलधारा व धूनी-तप देखील केला तसेच इतर अनेक प्रकारच्या साधना केल्या.

माझे पहिले गुरु बाबा बिशनदासजी आणि मी जेव्हा महाराज सावन सिंहजींच्या चरणाशी गेलो, तेव्हा बाबा बिशनदासजींनी महाराज सावन सिंहजींना सांगितले, "माझ्या या शिष्याने बाह्यजगातील खूप कर्मकांडे केली, परंतु ह्याच्या मनाला शांती लाभली नाही. माझ्याजवळ जितके पारमार्थिक धन होते मी त्याला दिले."

बाबा बिशनदासजींकडे दोन शब्दांचेच नाम होते जे त्यांनी मला दिले होते. बाबा बिशनदास जी एक पवित्र आत्मा होते, ते स्वतःस उच्चपातळीचे गुरु म्हणून बसले नव्हते, ते म्हणत असत यापुढे देखील मार्ग आहे.

बाबा बिशनदासजींनी माझ्यासाठी महाराज सावनना विनंती केली की, हा माझा शिष्य आहे. त्यावेळी महाराज सावन सिंहजी म्हणाले, "आमच्याजवळ देखील एक असा आत्मा आहे, ज्याने लहानपणापासूनच बाह्यजगातील जप-तप, धूनी-तप वगैरे सर्व कर्मकांडे केलेली आहेत. तुम्ही त्यास भेटा." तेव्हा महाराज सावन सिंहजींनी माझी भेट बाबा सोमनाथजींशी करवली.

त्यावेळी बाबा बिशनदासजी खूप वयस्कर झाले होते. त्यांचे शरीर सोडण्यास थोडेच दिवस राहिले होते. महाराज सावनजींनी आपल्या दयेने सूचना दिली, "बाबाजी! पंचशब्दाचे नाम घेऊन जप करण्यासाठी आता वेळ उरलेला नाही, तेव्हा मी तुम्हांस अंतरातूनच वर सच्चखंडात घेऊन जाईन, हे मी तुम्हांस वचन देतो."

निःसंशय आंतरिक पातळीवर संत एकाच मंडळातून येतात आणि ते अंतरात नेहमीच एकमेकांस भेटतात. संत ज्या आत्म्यांना ह्या संसार मंडळात सोडून जातात, त्या आत्म्यांच्या हृदयात खूप प्रतीक्षा असते की ह्या संसारात कमीत कमी त्यांना कोणीतरी (अध्यात्मिक) पाणी द्यावे. म्हणून जी सतगुरु शक्ती त्यांच्यामागून वर्तमानात कार्यरत असते त्या सतगुरु शक्तीने कोणत्या ना कोणत्या प्रकारे त्या आत्म्यांचे रक्षण करावे याची व्यवस्था सतगुरु अंतर्यातूनच करतात.

जे सत्संगी असे समजतात की, आमचे सतगुरु शरीर सोडून गेले आहेत व ते आता आपला सांभाळ करणार नाहीत, ते सत्संगी घोड-चूक करतात कारण संत सतगुरु केवळ शरीर सोडतात, ते शब्द-रूपात प्रत्येक सत्संग्याच्या अंतरात वास करतात आणि अंतरातूनच त्यांचे रक्षण करतात. आपल्या मनात जर असा विचार असेल की ते नाम देऊन विसरून जातात; तर ते विसरत नाहीत, अंतरात बसून आपली सर्व व्यवस्था करतात. म्हणून जितका आदर त्यांच्या हृदयात आपल्यासाठी असतो, आपणही त्यांचा तेवढाच आदर करावा, त्यांच्या शिकवणीचे व आज्ञेचे पालन करावे.

त्या प्रेमींनी अमेरिकेतच मन बनविले की, आम्ही बाबा सोमनाथजींच्या संगतबरोबर आपली भेट जरूर करवून देऊ, कारण आपल्या व बाबा सोमनाथजींच्या जीवनचरित्रात खूप साम्य आहे.

त्या प्रेमींनी मोहन आणि दामूला माहिती दिली. दामू आणि मोहन दोघेही काही महिन्यांपूर्वी मला दिल्लीत खूप प्रेमाने भेटले व त्या दोघांनी मला सांगितले की, आपण आम्हाला मुंबईमध्ये काही वेळ द्या. नंतर दामू व मोहनशी पत्र व्यवहार होत राहिला. काही महिन्यांनंतर मी त्यांना सांगितले की, मी डिसेंबरमध्ये साधू-संगतचे जरूर दर्शन करेन. आपल्या प्रेमाने मला इथे खेचून आणले.

मी बाबा सोमनाथजींच्या संगतचा आभारी आहे ज्यांनी मला सेवेची संधी दिली. आपण सर्व बाबा सोमनाथजींचे पदस्पर्श करीत आला आहात. माझी बाबा सोमनाथजींच्या संगतपुढे विनंती आहे की, माझ्या पायांना हात लावू नका कारण माझ्या पायांना हात लावलेले मला आवडत नाही. आपण माझ्या दृष्टीला दृष्टी मिळवा, आपण मला राधास्वामी बोलू शकता.

संत-सतगुरु आपल्या अंतरात नम्रता घेऊन येतात. ज्या आत्म्यांसाठी परमेश्वराचा हुकूम होतो की ह्या आत्म्यांना सोबत आणायचे आहे, ते त्यांना जरूर सोबत घेऊन जातात.
